

L'ARXIVER I LA DESCRIPCIÓ DE LA IMATGE FIXA

M. Àngels Suquet i Fontana

1 . La unitat documental i els nivells de descripció

Quan ens posem a tractar un conjunt de documents i hem d'omplir unes fitxes, la primera qüestió que hom ha de resoldre és determinar l'objecte de descripció, i quines són les unitats documentals. Entengui's per unitat documental allò que informa sobre un assumpte concret. En les imatges, com en els documents, trobarem bàsicament dos tipus d'unitats documentals:

- unitats documentals simples
- unitats documentals compostes

Les unitats documentals simples són cadascuna de les imatges

Les unitats documentals compostes són aquelles formades per més d'una imatge. N'hi ha de dos tipus:

- les *imatges associades*, o sigui imatges que tenen pràcticament el mateix contingut iconogràfic, amb lleugeres variacions d'angle, perspectiva o de moviments, gairebé com si fossin una seqüència cinematogràfica sobre una mateixa escena. Les imatges associades són aquelles que admeten exactament la mateixa descripció en qualsevol camp de la fitxa. L'exemple més clar d'imatges associades són les imatges *bessones*, o sigui, aquells retrats d'estudi o fotografies de paisatges d'un mateix autor que, a primer cop d'ull, semblen idèntics i que, de vegades, només pots distingir amb una observació al detall. Un segon cas d'imatges associades és aquell conjunt de diverses imatges en les quals es retrata una escena sencera i la resta d'imatges en donen detalls i visions parcials. En aquest cas, la imatge que conté la màxima informació és la imatge principal, aquella a partir de la qual elaborem la fitxa. La resta de les imatges són secundàries, i pegen de la fitxa amb la descripció de la imatge principal.
- els *reportatges*, són unitats documentals que informen a bastament sobre un assumpte. De vegades la seqüència d'imatges del reportatge representa un argument amb un principi, un nus i un desenllaç o final. Altres vegades, les imatges il·lustren un tema, però sempre es pot acotar el seu abast.

Totes tres unitats poden ésser objecte de descripció d'una fitxa. D'aquestes tres unitats documentals, l'única que pot incloure les altres dues és el reportatge. De tal manera que, encara que podem descriure cada reportatge amb una única fitxa, recollirem més informació si anem fixant dintre seu les unitats documentals inferiors.

Un cop definides les unitats documentals, cal examinar quins són els principals sistemes per a la seva reunió o convergència en un únic grup de documents. Trobem que bàsicament són cinc:

- col·leccionisme
- activitat d'un fotògraf afeccionat
- activitat d'un fotògraf professional
- activitat d'entitats, institucions i empreses
- competències i funcions de les entitats i organismes públics

Les col·leccions són aplecs de documents o imatges després de la seva producció, en funció dels criteris o capricis d'una persona. L'activitat d'un fotògraf afeccionat respon a la dinàmica de la pròpia existència, la qual gira entorn d'uns esdeveniments festius, sòcio-religiosos i familiars, que es van repetint anualment, i a actes i fets relacionats amb la feina, els passatemps i les vacances. En aquest cas els documents i les imatges es van generant a mida que es realitzen unes activitats totalment tipificables, encara que quotidianes. L'activitat professional de fotògrafs, entitats, institucions i empreses, genera documentació i imatges en funció dels seus serveis i especialització. Els documents així reunits es produeixen entorn d'unes activitats però aquest cop amb finalitats econòmiques (tot i que, paral·lelament, també podem trobar imatges pròpies de la vida privada). Finalment, també generen imatges les entitats i organismes públics en l'exercici de llurs funcions. Aquests darrers donen lloc a documents que han nascut de manera regular, vinculats a la resolució d'assumptes concrets i de competència d'aquests organismes.

Si comparem aquests cinc orígens d'agrupacions de documents, veiem que la primera es diferencia clarament de les altres quatre. Les col·leccions reuneixen els documents a posteriori de la creació d'aquests, els aïlla del seu context natural per organitzar-los de manera arbitrària, la qual cosa no implica que els integrants d'una col·lecció no tinguin una relació lògica i ordenada. En la resta de sistemes plantejats, el conjunt de documents es va generant paulatinament i en relació amb unes activitats concretes sense les quals no podria néixer. En aquests casos, l'agrupació documental és de gènesi simultània a la dels documents. Els grups de documents en imatge així generats poden rebre el nom de *fons* des del punt de vista arxivístic.

Si recordem el concepte de sèrie documental, *conjunt de documents d'igual procedència, resultat d'una mateixa funció o d'una mateixa activitat, i que poden tenir la mateixa forma*, llavors ens adonem que aquesta subdivisió dels fons de documents també es dona en els fons d'imatges. Si mirem dins cadascuna d'aquestes sèries d'imatges, sigui quina sigui la via de creació del fons, trobem que les unitats documentals fan referència a diferents assumptes o temes, igual com passa amb els documents escrits. I, de la mateixa manera que en aquests, les unitats documentals, dintre de cada sèrie, es poden ordenar segons diferents criteris: alfabètic de clients o interessats i de llocs, cronològic etc. Cal remarcar que tot sovint les sèries de documents en imatges van associades a sèries de documents textuais, especialment en fons d'imatges privats i en els d'organismes i entitats de l'administració.

Un cop definides les unitats documentals i vista la manera com s'agrupen, cal veure quin nivell de descripció els és més escaient, la catalogació o la inventariació.

Segons la definició arxivística de catalogació, *descripció analítica document per document en funció de la seva forma i el seu contingut, sense tenir en compte el fons o la sèrie a la que pertanyen*, qualsevol imatge és catalogable, independentment de la seva pertinença a un fons o a una col·lecció, igual com es dona en els documents textuais.

Segons la definició arxivística d'inventari, *descripció analítica per sèries*, només són inventariables els fons d'imatges, car només en aquests es donen les sèries. Tanmateix, la riquesa del contingut de les imatges demanarà tard o d'hora la descripció catalogràfica dels documents en imatge generats en sèries. Per això a partir d'ara ens referirem exclusivament a la catalogació dels documents en imatge.

2. Mètode de treball i fitxa descriptiva

Abans de desenrotllar un mètode per a la descripció dels documents en imatge, cal avaluar quins són els usos o utilitats pels quals ha de servir. En funció d'aquests objectius podem establir quina mena d'informació cal recollir en una fitxa de treball. Un cop marcades les línies bàsiques de contingut d'una fitxa, es defineix el mètode general de treball, els nivells als quals pot arribar. Finalment cal distribuir tota la informació de manera normalitzada i sistemàtica en la fitxa, amb una forma ja definitiva.

2. 1. Objectius de la descripció i estructura general de la fitxa

L'estructura bàsica de la fitxa descriptiva de la imatge es comença a dibuixar en funció de les tres finalitats perseguides pel tractament arxivístic de qualsevol tipus de documentació, textual, gràfica o en imatge. Primerament l'arxiu procura conservar la documentació, mantenint-la en unes condicions òptimes per garantir la seva perdurabilitat màxima. En segon lloc, l'arxiu estableix un sistema organitzat d'emmagatzematge per localitzar-la de manera ràpida i inequívoca. Finalment l'arxiu facilita instruments que recullin la informació dels documents per gestionar-la i subministrar-la als investigadors. Per tant, la fitxa ha de contenir, d'entrada, tres blocs d'informació en relació al document:

- Dades d'identificació
- Dades físiques
- Informació o missatge

Dades d'identificació: serveixen per integrar la unitat documental en el conjunt de l'arxiu i a la vegada individualitzar-la unívocament per a la seva posterior localització. Aquestes dades consisteixen en un número de registre únic per a cada document, la signatura topogràfica per a la ubicació en els dipòsits de l'arxiu i el nom del fons o col·lecció al qual pertany el document. A més, cal indicar quin tipus d'unitat documental descriu la fitxa, si és simple o composta, i, en aquest darrer cas, si es tracta d'imatges associades i quantes, o si és un reportatge i quin nombre d'imatges el formen.

En aquest apartat cal que constin també les referències que duia el document abans d'ésser integrat a l'arxiu, testimoni de la gestació del fons o col·lecció a què pertany i de l'ordre amb què es conservava. Aquesta informació és especialment valuosa en el cas dels documents en imatge igual com en els documents textuais, perquè permet relacionar el document amb el seu context originari, la qual cosa permet comprendre'l millor per al seu estudi. Amb aquest propòsit cal recollir codis de sèries i números d'expedient, o números d'ordre segons si tractem un fons o una col·lecció.

En el cas que en l'arxiu es reproduïxin sistemàticament les imatges en negatiu, per tal de fer-les accessibles sense haver de recórrer cada vegada a l'original, hi haurà un camp destinat a contenir el número d'aquest negatiu.

Dades físiques: serveixen per conèixer les condicions d'emmagatzematge requerides per les imatges, i per fer recerques sobre història de la fotografia. Informen sobre la tipologia i l'estat de conservació del document. En el cas dels documents en imatge fotogràfica, la tipologia està

relacionada amb el procediment fotogràfic i el suport. També ha de constar el format, en cas que sigui estandarditzat, i el color. Finalment és interessant que quedi constància dels tractaments de restauració a què han estat sotmeses les imatges deteriorades.

Informació o missatge: serveix per seleccionar imatges en funció de les necessitats de les consultes, i recuperar les seves referències per a la seva localització. Conté el buidatge del contingut del document. Les dades contingudes en aquest apartat de la fitxa són les més decisives per al bon funcionament de l'arxiu i són, a la vegada, les de més difícil sistematització.

D'aquests tres blocs bàsics, els dos darrers descriuen el document en si mateix, suport i missatge, mentre que el primer el descriu en relació amb la resta de documents integrants de l'arxiu. Per això i per no estendre'ns massa, ens centrarem en els apartats que fan referència a la descripció en el sentit més purista de la paraula.

2.2 Les principals operacions de la descripció

Per reunir la informació requerida i descriure els documents, cal recórrer a dues operacions bàsiques:

- Anàlisi
- Indexació

2.2.1. L'Anàlisi

Consisteix a interrogar el document en relació als dos aspectes abans esmentats, físic i de missatge. Per tant, haurem de fer dos tipus d'anàlisi:

- *Anàlisi física o morfològica*
- *Anàlisi iconogràfica*

L'Anàlisi física o morfològica serveix per determinar què és el document com a objecte en sí mateix i la situació en què es troba. En el cas de la imatge hem d'arribar a identificar tipologies, procediments, suports, formats i color. Aquest tipus d'anàlisi requereix coneixements tècnics i d'història de la fotografia, la qual cosa representa un grau de dificultat considerable per l'arxiver. Tanmateix, pel que fa referència a l'estat de conservació i als tractaments a aplicar en cas de deteriorament de les imatges, aquests camps han d'estar reservats a un tècnic conservador especialitzat.

L'Anàlisi iconogràfica serveix per determinar de què tracta la imatge, quina és la informació que conté. En el cas dels documents en imatge parlem d'anàlisi iconogràfica perquè el codi a través del qual ens arriba el missatge són icones. Per interpretar les icones i traduir-les al llenguatge verbal, recorrem a les preguntes *qui*, *què*, *com*, *on* i *quan*. En respondre aquestes qüestions, destriem tots els elements o conceptes del contingut o missatge. Si posem la qüestió *de* o *per qui* / *què* / *on* / *quan* en relació a cadascun dels elements de contingut determinats,

llavors obtindrem la informació relacionada amb aquests, més o menys rellevant en funció de si és visible o no en la imatge.

En fer aquesta anàlisi, hem de deixar de banda tota aquella informació que prové de la suggerència de la imatge i no del seu estricte contingut. A més, cal tenir en compte sempre que la percepció d'aquest serà parcial, i que molts aspectes s'escaparan en funció de la receptivitat i de la formació de la persona que està mirant la imatge, les quals fan que, instintivament, es fixi en les coses que li agraden o en les que coneix. Dit d'una altra manera, com més coneixements es tenen, més fàcil és entendre tots els elements retratats en les imatges. En principi, la percepció del contingut d'un document en imatge és senzilla i ràpida, perquè les icones representen exactament la nostra realitat, allò que veiem cada dia. Tanmateix, quan més allunyada està una imatge del nostre espai i del nostre temps, més jeroglífica pot esdevenir als nostres ulls.

En aquesta operació de la descripció, podem distingir dos estadis o nivells:

- Anàlisi semàntica de la iconografia, o comprensió de la imatge (p.e. en una imatge entenem casa, carretera i ciutat; o processó marítima, estiu i platja).
- Identificació del referent o realitat concreta que retrata imatge (p.e. en una imatge identifiquem casa Ensesa, carretera Barcelona i Girona, any entre 1924 i 1945; o 24 de juliol, any 1916 i platja de Santa Cristina).

La diferència més gran entre els documents en imatge i els documents textuais està en les possibilitats d'identificació del referent que ofereixen uns i altres. Les imatges permeten sempre la identificació de la realitat que documenten, perquè la reproduïen exactament, amb tota la riquesa de matisos que aquesta ofereix. Encara que la identificació pot ser més o menys laboriosa, sempre hi ha la possibilitat de realitzar-la mitjançant el mètode comparatiu (amb altres imatges o amb la pròpia realitat). En canvi, els documents escrits només permeten la identificació del referent del missatge quan aquest s'explicita en el text. I, tot i que aquest s'especifica, la riquesa del contingut del document és molt menys rica que quan aquest és una imatge. Certament que les imatges poden ser falsificades o manipulades com els documents, llavors correspon a la crítica determinar el grau de fidelitat al referent que tenen les imatges.

2.2.2. La indexació

Un cop feta l'anàlisi, i havent mirat d'arribar al màxim nivell d'informació, cal expressar les dades mitjançant un lèxic regulat, els descriptors, i uns criteris uniformes. Per a la descripció física de la imatge hem d'emprar la terminologia dels tècnics en fotografia. Per a l'anàlisi iconogràfica, i en relació amb cadascun dels seus dos nivells proposats en el punt anterior, tindrem dos tipus de descriptors:

- Descriptors temàtics o comuns, corresponents al nivell de l'anàlisi semàntica (P.e. indexem edificis-habitatges-cases, xarxa viària-carreteres-nuclis urbans-ciutats; o bé festes majors-actes religiosos, processons, estacions de l'any-estiu, paisatges costaners-formes topogràfiques, platges)
- Descriptors onomàstics o propis, corresponents al nivell de la identificació del referent: topònims, antropònims etc. (Per exemple, indexem Girona-Gironès, 1/gener/1924-31/desembre/1945; o bé indexem Santa Cristina- Lloret- Selva, 24/juliol/1916-24/juliol/1916)

De totes aquestes operacions del procés descriptiu de les imatges, l'anàlisi física està ben acotada i, per tant, les diferents possibilitats que resulten de la interrogació de l'objecte, ben definides. No desenvoluparem llistes de tipus, suports, formats i colors. Ens centrarem en la descripció del missatge, obtinguda mitjançant l'anàlisi iconogràfica amb els seus dos nivells, i la seva indexació. Distribuirem sistemàticament tot el contingut que anem buidant de la imatge en uns camps, dins de l'apartat de la fitxa que hem anomenat *informació o missatge*. A partir d'ara la constant serà discriminar la informació que anem obtenint, de manera que sempre distingirem entre el que és representatiu de la imatge i el que és accessori. Això permet fer dos nivells de recerca sobre un tema: un de selecte i un de més exhaustiu. En funció d'aquest criteri, els camps s'aniran agrupant en parelles que contenen el mateix tipus d'informació, dins de les quals un conté l'element principal i l'altre conté el/s secundari/s.

3. La descripció del contingut o missatge

3.1 L'anàlisi iconogràfica i els seus camps relacionats

El primer examen d'un document en imatge serveix per respondre una sèrie de preguntes bàsiques, que ja hem enumerat en parlar de l'anàlisi iconogràfica, i que ajuden a localitzar i destriar tots els elements del contingut i la informació relacionada. Espontàniament, i com a fruit d'aquesta lectura, fem un resum del contingut de la imatge que anomenem *descripció*. Aquesta consisteix en l'explicació total i minuciosa de tot allò representat en la imatge. És de gran utilitat en bases de dades documentals, perquè permet controlar i recuperar tots els detalls que apareixen en la iconografia. La *descripció* es pot desenvolupar en funció d'un senzill guió, molt útil i potser massa evident:

- definició de l'escena i el seu marc en general amb una expressió sintètica
- enumeració de tots i cadascun dels elements que apareixen en la imatge, seguint la seva disposició:
  - en profunditat (primer pla, segon pla i fons)
  - en sentit horitzontal (esquerra-centre-dreta)
  - en sentit vertical (inferior-superior-angles)

D'aquesta manera assegurem el màxim detall i objectivitat en la descripció, que si no és sistemàtica, corre el perill de reflectir només allò que a nosaltres ens ha cridat l'atenció. En aquest camp es poden utilitzar les expressions i el lèxic del llenguatge natural. Tanmateix, per economitzar memòria i condensar la informació, hem d'utilitzar un estil senzill i objectiu:

- evitant nexes i subordinacions,
- emprant un llenguatge ric (adjectius, substantius i verbs) però sense expressions d'opinió,
- emprant un llenguatge precís per identificar exactament els elements de les imatges.

Un cop elaborat aquest resum del contingut, i per tant, reunides totes les dades informatives, estem en condicions de posar un *títol* escaient a la imatge. El títol serveix principalment per a fer llistats i elaborar catàlegs. El títol, a més, permet recuperar totes les fotografies que integren un reportatge, si hem fraccionat aquesta unitat documental en unitats documentals simples i

imatges associades per tal d'aprofitar més la informació. Totes aquelles unitats documentals que trobem dins d'un reportatge duen un títol comú que permetrà lligar-les totes, seguit per un títol específic que expliqui de manera sintètica les peculiaritats d'aquella imatge respecte les altres que integren el reportatge. El camp *reportatge* (sí / no), al bloc de *dades d'identificació*, és la marca que indica quan una imatge forma part d'un reportatge. El títol és l'expressió resumida i representativa del contingut del document en imatge, basada en el primer punt del guió de la descripció. Sovint trobem ja un títol en el mateix document, el qual ens serveix com a punt de referència.

Mentre hom fa l'anàlisi semàntica per destriar i comprendre els elements del contingut, cal documentar-los i veure quin és el nom propi que els correspon en la realitat. Aquesta tasca, la identificació, sovint implica el maneigament d'abundosa bibliografia.

3.2 La indexació i els camps relacionats

3.2.1. Els descriptors temàtics

Mentre es buida tota la informació possible de la imatge, es van discriminant unes dades respecte de les altres. Hom s'adona que hi ha allò que l'autor vol retratar i allò que ho complementa. La intenció de l'autor pot buscar-se retratada tant en una persona o cosa, com en una acció o situació, com en un lloc o també en un moment (festes, actes, estacions de l'any, hores del dia etc.). La intenció de l'autor es deixa endevinar cada cop més fàcilment a mida que descrivim imatges, car, poc o molt, els motius tendeixen a repetir-se. Tanmateix no sempre és senzill discernir el principal del secundari, que, pel fet de sortir menys representativament en la imatge, no deixa de ser important per a la investigació.

Un cop compresos els elements i decidit quins són els més sobresortints –continguts en el títol–, procedim a la indexació, o sigui, a expressar-los amb uns termes controlats, descriptors, organitzats en instruments de consulta (llistats alfabètics, llistats organitzats per matèries i tesaures), de manera que qualsevol persona pugui accedir a la informació sense haver participat en la descripció. D'entre aquests elements escollits (màxim quatre), cal que distingim el més important, que figurarà en el camp *tema*, dels secundaris, que figuraran en el camp *paraules clau*. La informació relacionada amb cadascun dels elements seleccionats també l'expressarem en descriptors en el camp *paraules clau*. Quan es treballa amb descriptors organitzats de manera jeràrquica o en tesaures, per tal d'evitar sorolls en les recerques, aquells elements i informacions relacionades que no són visibles en la imatge, però són representatius, figuren en la fitxa solts, sense jerarquia. Així, si demanem un concepte "a seques", seleccionarem totes les fitxes que tenen relació amb el tema. En canvi, si demanem un concepte associat amb la seva jerarquia, sabem que estem seleccionant fitxes d'imatges en les quals aquest hi és present de manera visible. Sense un lèxic estructurat, aquest joc no és possible i els descriptors només poden correspondre a elements visibles en la imatge. Aquest sistema d' indexació implica l'ús d'entre cinc i vint descriptors per imatge.

4.2.2. Indexació o classificació?

Davant la riquesa del contingut de les imatges, cal plantejar-se seriosament quin sistema cal emprar per tal de gestionar els documents a nivell d'informació: la classificació o la indexació. Certament que pels documents textuais que integren col·leccions s'apliquen quadres de classificació temàtics, perquè la documentació ha estat aïllada del seu context i ordre originari, i, per tant, l'únic criteri de recerca que queda és la matèria que tracta. Pels fons de documentació escrita, la primera manera de seleccionar els documents pot ser a partir de les sèries, codificades en un quadre de classificació orgànico-funcional. En principi, les col·leccions i els fons d'imatges responen a una mateixa gènesi com els documents escrits i, per tant, són susceptibles d'ésser classificats amb el mateix sistema. Tanmateix, els quadres de classificació, temàtics i orgànico-funcionals, esdevenen una eina limitada davant l'allau d'informació que proporciona cadascun dels documents en imatge. Aquest fet, i la integració de bases de dades informatitzades per gestionar amb flexibilitat la informació de les fitxes, fan que la indexació sigui el sistema més eficient. La indexació és complementària als quadres orgànico-funcionals, perquè recull el contingut dels documents independentment del seu ordre originari. La indexació constitueix un sistema d'explotar a nivell més profund les sèries d'un quadre temàtic. Tot i que la seva aplicació requereix un esforç considerable per elaborar les eines de consulta, la indexació dóna més possibilitats a l'hora de rendibilitzar la informació de qualsevol document que vulguem descriure a nivell de catàleg, tant en imatge com escrit.

No podem oblidar de fer una consideració sobre aquelles fotografies generades en l'àmbit competencial d'una institució, i que han estat separades dels seus expedients originals associats a unes sèries documentals concretes. La manera com s'han generat aquestes imatges permet que siguin classificades amb codis per sèries. Aquesta classificació és suficient, mentre els documents tenen validesa administrativa. Quan aquesta s'acaba, i comença l'etapa de l'arxivatge definitiu o històric, cal fer-ne una tria i, tot mantenint les antigues referències, integrar-los al sistema general de l'arxiu d'imatges i indexar-los, per tal que la informació que contenen pugui ser convenientment explotada.

3.2.3. Els descriptors del referent

Igual com hem escollit uns elements del contingut temàtic com a més representatius i els hem expressat amb uns descriptors, organitzats en la fitxa a dos nivells (principal o tema i secundaris o paraules clau), utilitzarem el mateix procediment per obtenir els descriptors del referent, i disposar-los en diferents camps de la fitxa. Per tal d'interrogar la imatge a aquest nivell, també posarem qüestions: *qui, on i quan*, que serveixen per trobar persones i entitats, llocs i dates, que són els elements del referent que hem considerat que poden ser objecte de consulta a l'arxiu. Tots aquests elements, excepte la data, són generalment evidents en la imatge i es poden percebre directament de la seva iconografia. Tanmateix hi ha casos un xic especials els quals, tot i que no són visibles en el document, també han de figurar en la fitxa:

- noms de persona, quan la imatge representa monuments commemoratius o actes en homenatge a algú,

- noms d'entitat, quan en la imatge apareixen membres integrants d'aquesta, instal·lacions o edificis que li pertanyen, o bé activitats o actes que aquesta promogui o organitzi,
- noms de lloc, quan, tot i que el lloc no es veu en la imatge, coneixem la ubicació del referent.

D'aquesta manera tenim dos nivells de recerca respecte d'aquests tipus de descriptors onomàstics. Podem cridar totes les imatges relacionades amb una persona, lloc o entitat, o podem acotar temes, combinant en la recerca el nom propi amb determinats descriptors temàtics, en funció del concepte que busquem.

D'aquests quatre elements escollits per a la descripció del referent de la imatge, n'hi ha un d'especialment problemàtic a l'hora de documentar les imatges: la data de la presa. La data exacta sovint és desconeguda però donada la seva importància per a la investigació, ens veiem obligats a fer aproximacions, acotant al màxim un període de temps amb una data inferior i una data superior. Aquestes dates es poden deduir a partir de la combinació de diferents pistes, com ara:

- les dades biogràfiques de l'autor, si aquest és conegut,
- elements iconogràfics de la imatge. Els canvis urbanístics són els més espectaculars, però també ens podem regir per les modes o els mitjans de transport,
- elements externs, com segells i dedicatòries o escrits,
- la tipologia documental, o sigui el procediment. Però aquest només garanteix una aproximació a la data inferior, la de la invenció i comercialització de la tècnica fotogràfica, car les diferents tècniques no s'han emprat arreu de manera simultània ni s'han deixat d'emprar de cop.

Per a expressar el lloc, hem sistematitzat els topònims, i els hem jerarquitzat en funció de la seva pertinença a un municipi i a una comarca. Podem prendre com a base per a una llista de topònims tots els nuclis de població que consten al DOGC núm. 1101-2.2.1989, completats amb tots aquells noms de lloc fora de nuclis urbans que són susceptibles de figurar en un mapa 1: 50.000, i que poden consistir en:

- accidents geogràfics,
- ermites i santuaris,
- cases de pagès, masos i castells,
- fonts,
- molins,

Per a recollir aquesta informació en la fitxa distingim entre el camp *lloc*, que és on figura el lloc principal representat en la imatge, del camp *noms de lloc*, que és on constaran la resta de llocs que podem trobar en el document (recordem les vistes panoràmiques i els paisatges).

Aquells accidents geogràfics (serralades, valls, planes) que no encaixen exactament amb les divisions polítiques, així com les formes hidrològiques (rius i llacs), les quals poden pertànyer a diferents municipis i comarques, figuren només en el camp *noms de lloc*, i no es troben en el llistat pre-figurat de llocs.

Els noms per sota de la unitat dels nuclis urbans, o sigui, barris, carrers, places, etc., figuren en el camp descripció, car estan per sota el nivell de concreció escollit, i complicarien

extremadament l'organització jerarquizada dels noms de lloc. A més, el seu coneixement no és sistemàtic, i l'onomàstica ha anat variant al llarg del temps. Quan es coneixen els diferents noms que han tingut carrers i places en diferents moments, cal que en la *descripció* hi figurin tots aquells dels quals tenim constància.

Finalment, els noms de persona s'han de posar a la fitxa en l'ordre cognoms i nom, per tal de poder fer llistats alfabètics. El personatge central va al camp *personatge* i la resta de personatges, al que s'anomena *noms de persona*. En relació amb les entitats, també distingim la que té un paper principal, que figurarà en el camp *entitat*, de les que són secundàries, recollides al camp *noms d'entitat*. Per als noms de persona, així com per als d'entitats, cal respectar l'idioma originari i no fer traduccions.

5. La fotografia com a objecte de creació

En els apartats anteriors hem exposat quina era la informació necessària per integrar la fotografia en l'arxiu com un document més, i la manera com obtenir una fitxa descriptiva en la qual distribuir totes les dades del buidatge, per tal de gestionar la informació dels documents. En aquest apartat parlarem de la informació específica que requereix la imatge com a document amb característiques pròpies, i que s'ha de recollir en un quart bloc de la fitxa: *currículum*, destinat a recollir les dades de la imatge que es relacionen amb la seva producció i la seva trajectòria.

En relació amb la seva producció i com a obra de creació, la imatge necessita la identificació de l'autor, per tal de poder regular el seu ús i la seva difusió mitjançant el que estableix la Llei 22/1987 d'11 de novembre de Propietat Intel·lectual.

En relació amb la seva producció, i com a obra de creació a cavall entre les arts plàstiques i les arts gràfiques, i que, per tant, pot reproduir-se amb mitjans mecànics, cal que a més de l'autor hi figurin l'editor i el distribuïdor, en cas que la imatge descrita sigui una fotomecànica.

En relació amb la seva trajectòria, i com a objecte de difusió de fàcil reproducció, és interessant fer el seu seguiment curricular i fer constar, des de la seva via d'adquisició per l'arxiu, totes i cadascuna de les publicacions i exposicions en les que ha figurat. La via d'adquisició i l'existència de contractes amb els autors també pot condicionar o facilitar la reproducció de les imatges per a determinats usos.

6. Negatius, positius, originals i duplicats

Una qüestió a resoldre en la descripció d'un fons o col·lecció d'imatges, és el tractament que cal donar a tots els duplicats que podem trobar d'una mateixa imatge. Hom pot preguntar-se si formen part o no d'una mateixa unitat documental i, per tant, si es descriuen en una o varies fitxes. Lògicament, totes les versions que trobem d'una imatge són el mateix document, perquè tenen el mateix contingut. No obstant, cada exemplar pot diferir dels altres en una sèrie d'aspectes:

- com a objecte pot tenir unes característiques físiques diferents, les quals poden implicar un emmagatzematge diferent, unes pautes de deteriorament diferents i uns tractaments de restauració específics.

- com a objecte de creació, les reproduccions poden haver estat fetes pel mateix autor que ha fet l'original o per altres fotògrafs, cadascun dels quals pot haver recreat la imatge de manera diferent.
- com a objecte d'explotació, una única imatge pot haver estat editada en múltiples sèries de postals, de diferents editors o impremtes, i en diferents tècniques i formats.

Com podem recollir totes aquestes possibilitats? La manera és prendre, com a punt de referència per a la descripció de la fitxa, la imatge que considerem original, o sigui la més antiga que conservem. Si a mida que l'arxiu creix o que treballem un fons trobem una imatge anterior, aquella ocuparà el lloc de l'original en la fitxa. On descrivim les altres? Tots els exemplars que no reben la consideració d'originals, d'alguna manera formen part del *currículum* de la imatge. Llavors, els farem figurar en uns camps específics en el bloc pertinent de la fitxa, que recolliran les opcions que hem enumerat abans:

- *Reproduccions*
- *Sèries de postals*

En aquests camps consta el nombre d'exemplars que hi ha a l'arxiu i, a partir d'aquests, s'accedeix a uns blocs complementaris en els que hi figuren *dades d'identificació* (excepte els camps *imatges associades* i *reportatge*), *dades físiques* i *currículum*. Aquesta seria la manera ideal de recollir una informació molt valuosa per a l'estudi de la història de la fotografia, i per fer un seguiment exacte de la difusió de cada imatge. Tenint en compte que s'hauria de recórrer a aquest sistema en comptades vegades o que si es dona sovint, és una feina a posteriori, un cop s'ha avançat en la descripció i el tractament del fons o col·lecció a nivell general per tal de poder subministrar la informació als usuaris de l'arxiu.

7. Conclusions

Certament la imatge és un document exigent en el seu tractament i descripció, car requereix una formació molt específica i versàtil alhora. El mètode plantejat intenta ser exhaustiu, i demana una certa dedicació a cada document. Ben segur que aquesta descripció proposada es pot alleujar i deixar alguns aspectes sense aprofundir, per tal d'arribar a un major rendiment en el tractament de fons o col·leccions amb gran nombre de documents. I, tot i quan arribem al màxim de les possibilitats que ofereix un document, hem de ser conscients que tan sols estem obrint el camí a altres persones que el miraran amb altres ulls i amb objectius concrets, i que amb el seu estudi ens ajudaran a completar les dades que nosaltres havíem obtingut amb la nostra descripció. Tanmateix és com un cercle viciós: aquestes persones no podran escollir mai els documents amb certa precisió si prèviament nosaltres no hem procurat unes dades mínimes als instruments de descripció i recerca. Només amb un tractament normalitzat i sistemàtic podrem garantir que la imatge deixi de ser una mera il·lustració pels textos i esdevingui un objecte d'investigació real, amb interès en si mateixa, en tota la diversitat d'aspectes que ofereix.